

Vågan kommune – satsning for befolkningsvekst og tilflytting

Det er i planprosessen med Kommuneplanens Samfunnsdel gjennomført et større medvirkningsarbeid med innbyggerverksteder i alle tettstedene i kommunen, med mål om å utforske mer om hva som er viktig for blant annet bolysten i de ulike distriktene og tettstedene i Vågan. Det er også gjennomført en workshop med kommunestyret våren 2019, der fokus har vært på å identifisere Vågans unike steds kvaliteter og stedsidentitet, og videre si noe om hvordan Vågan kan være attraktiv for tilflyttere.

Funn fra de ulike arbeidene, sammen med planarbeidsgruppas drøftinger rundt tema, er forsøkt sammenfattet i dette arbeidsdokumentet, med ulike aspekter ved fremtidig tilflytning og befolkningsvekst i Vågan kommune.

Nåtidsbildet:

- Vågan har hatt befolkningsvekst i årene 2008 – 2018.
- Per i dag bor ca. 70 % av innbyggerne i området Kabelvåg – Svolvær, dette har vært en økende andel over de siste ti årene. Har samtidig vært en vekst i noen av grendene i kommunen, blant annet har Henningsvær opplevd vekst senere år.
- Kommunen har opplevd varierende fødselsoverskudd/ underskudd de siste årene. Veksten i befolkningstallet skyldes i stor grad en positiv netto tilflytting, som har kompensert for eventuelle fødselsunderskudd.

Statistisk Sentralbyrå (SSB) sin framskrivningsprognose viser til fortsatt befolkningsvekst i kommunen. De ulike scenariene fremstår slik:

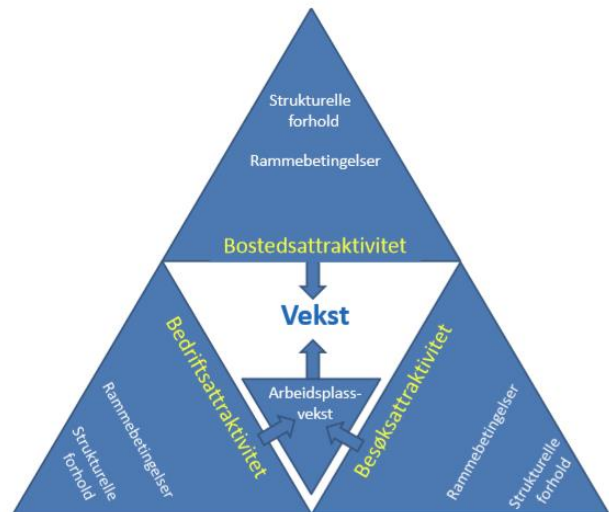
Vekstscenario SSB	Årstall	Befolkning (økning fra 2019)
Lav nasjonal vekst (LLML)	2030	9986 (+391 = 4,1 %)
	2040	10107 (+512 = 5,3 %)
Middels nasjonal vekst (MMMM) - hovedalternativet	2030	10269 (+674 = 7 %)
	2040	10709 (+1114 = 12,2 %)
Høy nasjonal vekst (HHMH)	2030	10627 (+1032 = 10,8 %)
	2040	11574 (+1979 = 20,6 %)

www.ssb.no/statbank/table/11668/

Uansett scenario, tilsier tallene fra SSB at det fortsatt vil være befolkningsvekst i Vågan fram mot 2030 og 2040. Spørsmålet vil i stor grad dreie seg rundt størrelsen på denne veksten, og i hvilke områder det vil vokse. Vågan har i perioden 2008 til 2018/19 hatt en befolkningsvekst på totalt cirka 7,5 %. Dette tilsvarer omtrent hovedalternativet fremstilt hos SSB, som igjen også peker til dette alternativet som det mest sannsynlige. Det vil også være mulig å argumentere for at en strategisk satsning på vekst og en større tilrettelegging for videre vekst i årene framover vil kunne øke denne veksten. Arealplanarbeidet i kommunen legger allerede til rette for dette ved at planforslag for revidert byplan Svolvær fremstiller en boligstrategi med tilrettelegging for 900 nye boenheter og en satsning på 2000 nye innbyggere mot 2040 innenfor bygrensene i Svolvær.

Kommunens rolle i stedsutviklingen

Vågan kommune regnes som en egen bo- og arbeidsregion, der attraktivitet både som bosted og arbeidssted er nødvendig og viktig for vekst. Samtidig er reiselivsnæringen en viktig vekstnæring, og kommunens besøksattraktivitet er på mange måter et sentralt moment for vekst og utvikling. Telemarksforskings attraktivitetsmodell; «programteori for attraktivitet» utforsker attraktivitetsbegrepet ut ifra et samspill mellom tre stedlige dimensjoner; bostedsattraktivitet, bedriftsattraktivitet og besøksattraktivitet. Programteorien presenterer fire ulike kategorier av faktorer som skaper stedsattraktivitet for henholdsvis bosetning, bedrifter og besøk. Disse kategoriene er bygninger og areal; ameniteter; identitet og stedlig kultur; og omdømme. Attraktivitet sees her som vekst som ikke kan forklares ved analyse av strukturelle forhold og rammebetingelser.

Distriktssenteret har i oppdrag til Telemarksforskning og SINTEF i 2012 studert 15 ulike distriktskommuner som har klart å skape sterkere vekst i arbeidsplasser og/ eller folketall enn det vekstbetingelsene skulle tilsi. Hovedkonklusjonen fra rapporten var at den stedlige utviklingskulturen i kommunen er avgjørende for å skape attraktivitet. Det handler altså ikke om kommuneøkonomi, om å satse på de rette næringene, gjennomføre bestemt type tiltak, ha gode planer eller organisere utviklingsarbeidet på en spesiell måte. Det handler om å ha en kultur for å «gripe mulighetene».

Distriktskommunene kan til en viss grad kompensere for de strukturelle ulempene gjennom en lokal vekstpolitikk som skaper attraktivitet. Dette kan gjøres på to måter; gjennom å øke sin attraktivitet som bosted og for næringslivet. Steder som klarer å skape attraktivitet for bedrifter og besøk får høyere arbeidsplassvekst enn strukturelle forhold skulle tilsi, og steder som er attraktive som bosted oppnår høyere nettoinnflytting. Summen vil avgjøre befolkningsutviklingen. Dette krever langsiktig arbeid og fokus over tid, der kommunen må tilrettelegge for et godt og tillitsfullt samspill med de andre samfunnsaktørene. Dette skapes ved åpne prosesser som engasjerer og mobiliserer næringsliv og befolkning.

En av medvirkningsprosessene i samfunnsplanarbeidet har vært innbyggerverksteder i tettstedene i Vågan kommune vinter/ vår 2019. Målet har vært å identifisere kjennetegn i de ulike lokalsamfunnene – hva vi har av kvaliteter, aktiviteter, ressurser og utfordringer som kan være viktig for stedenes og kommunens attraktivitet. Innspillene er analysert og oppsummert med basis i Telemarksforskings attraktivitetsmodell. Oppsummeringene fra disse innbyggerverkstedene er samlet i en felles rapport som er publisert på kommunens nettside for samfunnsplanen. ([hyperlenke](#))

Det er videre gjennomført en workshop med kommunestyret våren 2019, med spørsmål rundt hvordan Vågan kommune kan tilrettelegge for fortsatt befolkningsvekst. Videre har samfunnsplanens prosjektarbeidsgruppe arbeidet med ulike problemstillinger rundt temaet.

De ulike innspillene oppsummeres ut ifra følgende problemstillinger og satsningsstrategier:

Hvilke unike kvaliteter har vi i Vågan som vi kan bygge videre på? Hvordan bruke stedsidentiteten vår på en positiv måte i utviklingsarbeidet?

Kommunen har et utrolig mangfold og store variasjoner i våre ulike tettsteder. Dette kan sees på som en styrke både med tanke på bolyst, næringsutvikling og besøksattraktivitet. Innenfor kommunegrensene finnes steder som appellerer til ulike behov og ulike «mennesketyper»; noen vil bo sentralt og urbant, mens andre igjen velger en mer landlig og rural boform. Det meste er innen akseptabel pendleravstand med tanke på arbeid og skole. Dette danner grunnlaget for Vågan som egen bo- og arbeidsregion, der du for eksempel kan bo på Gimsøya og jobbe i Svolvær. Uansett valg av bosted er hvert sted unikt med sin autentiske historie, lokalkultur og stedsidentitet. Samtidig er Vågan del av en «hel» region, Lofoten, med mange spennende kvaliteter som forsterker dette bildet.

I Vågan og Lofoten kan du oppleve spektakulær natur og et rikt aktivitetstilbud innen kultur, idrett og friluftsliv. Naturen, havet og fjellene er viktige arenaer for aktivitet og fritid; friluftsliv, jakt og fiske, og (ekstrem)sport. Mange av de samme arenaene er også viktige som uformelle og sosiale møteplasser. Det er et stort antall fritidstilbud her og rundt 250 frivillige lag og foreninger er etablert i kommunen. Mange av disse tilbyr aktiviteter til barn og unge.

Samtidig vet vi at mange av de unike kvalitetene innbyggerne våre trekker frem som attraktive for sitt bosted, er de samme som besøkende ønsker å utforske, og de er utgangspunkt for god vekst i disse næringene. Vågans attraktivitet som reiselivsdestinasjon er i stor grad knyttet til naturen, havet og fjellene – de unike omgivelsene våre.

Reiselivsnæringen og tilknyttede næringer bidrar med mange arbeidsplasser for innbyggerne, og gir gjennom vekst mulighet for tilflytting av nye innbyggere og utvikling av ny næring. Vågan har en kultur og tradisjon som strekker seg 1000 år tilbake med å være vertskap for besøkende; lofotfisket og tilreisende sesongarbeidere, kunst- og kulturarbeidere. Samtidig gir Vågans rolle som besøksdestinasjon mulighet for å ivareta et rikt utvalg av service- og utelivsfasiliteter. Besøksnæringene nyttiggjøres både av lokalbefolkningen og tilreisende, og kan sees på som et viktig kvalitet for Vågans stedsattraktivitet.

Videre mulige satsningsområder:

- Utvikling av kommunen som en helhet med et sterkt bysentrum og livskraftige distrikter: urbane og rurale kvaliteter i skjønn forening
- Diversitet i kommunens ulike tettsteder som en styrke – tilflyttere kan «shoppe» sitt ønskede miljø og vite at det er korte avstander mellom de ulike stedene/ kvalitetene
- Vågan som del av Lofoten som en «hel» region – vi tilbyr et stort spekter
- Utvikling og bevaring av våre unike steds kvaliteter og fokus på kulturbygging og kulturformidling gjennom bruk av Vågans historie og kulturminner på ulike arenaer
- Satsning på en bærekraftig besøksforvaltning, som ivaretar lokale naturressurser, lokal verdiskaping/ eierskap og lokalbefolkningens behov og muligheter.
- Tydelig markedsføring og formidling av tilbud og muligheter til innbyggere og tilflyttere – innen fritidstilbud, idrett, kultur, sosiale møteplasser, «kveldsøkonomien»

Hvilken type tilflyttere bør vi tiltrekke oss? Hvordan være attraktive for disse tilflytterne?

Positiv netto tilflytting er utgangspunktet for befolkningsveksten vi har hatt siden 2008, gjennom innvandring og noe intern flytting i Norge. Vi har også endel tilbakeflyttere til kommunen, som reetablerer seg her etter kortere eller lengre fravær. Vågan kommune vil ønske alle tilflyttere velkomne til vår kommune, og et mål bør være å skape en økende andel varig tilflytting. I forhold til kommunens demografiske utvikling med en aldrende befolkning, er det også viktig å satse på tilflyttere som kan fylle behov i arbeidslivet her, blant annet i de kommunale tjenestene. Tilflytning av yngre mennesker i «produktiv alder» som ønsker varig etablering her med egen familie kan også på sikt øke fødselstallene i tillegg til netto tilflytting.

Studier og kompetanse kan være et godt satsningsfelt for tilflytting. Ved å kunne tilby norske og utenlandske studenter gode studieforhold med spennende studiemuligheter og videre gode arbeidsmuligheter kan vi øke varig tilflytting. For kommunens og det private næringslivets del er det viktig med offensive rekrutteringsprosesser som sørger for å rekruttere den kompetansen og de fagfeltene det er behov for, og videre helhetlig ivaretagelse av nye arbeidstakere i arbeidsmiljøet og lokalsamfunnet de flytter til. Inkludering og integrering er viktig for varig tilflytting – skape tilhørighet og stedsidentitet. Dette skapes gjennom å involveres i aktiviteter og gjennom relasjoner. Ønsker man at innbyggerene skal utvikle sterk tilhørighet til kommunen, må det tilrettelegges for involvering. Kultur, fritidstilbud og møteplasser skaper sosialt miljø og bidrar til å knytte mennesker sammen. Dette vil igjen skape emosjonell tilhørighet til stedet. De formelle møteplassene som arbeidssted, skole og bhg fungerer som markører for funksjonell tilhørighet, men kan også gi grobunn for sosiale vennskap.

Vågans attraktivitet som besøksdestinasjon kan bidra til videre positiv omdømmebygging for kommunen som sted for bosetning og næring, ved at turismen «selger inn» stedet med positive opplevelser, og varige og eksklusive kvaliteter. Besøkende med tilhørighet til kommunen gjennom familie og venner kan ha lavere terskel for å etablere seg her selv, ved gjentatte positive opplevelser og et godt omdømme av kommunen. Slik kan vi også øke andelen av tilbakeflyttere til kommunen.

I en digitalisert verden trenger ikke alle arbeidsplasser å være lokalt forankret på stedet. Ved tilrettelegging for arbeidsfellesskap med nødvendig infrastruktur, såkalte «coworking spaces» kan kommunen øke sin attraktivitet som bosted for de som har mulighet til å ta med seg arbeidet digitalt, eller på annen måte ønsker å utvikle næring som ikke er stedsbunden.

Videre mulige satsningsområder:

- Integrering og inkludering for alle – sosiale møteplasser som skaper tilknytning til stedet og bånd mellom innbyggerne – sosiale behov i fokus for attraktivitet
- Tilby tid som en viktig kvalitet vi har i nord og i Lofoten
- Skape et godt omdømme: gode innsalg til mulige tilflyttere
- Overskudd – kommunen må kunne tilby et «overskudd» - av bolig, arbeidsplasser og ressurser. Det må være plass til å ta imot tilflytterne
- Digitalisering

Hvilke aktører er viktige i dette samspillet? Identifiser hvilke drivere vi har i Vågan-samfunnet som kan bidra til ønsket utvikling?

Kommunen består av de folkevalgte politikerne, administrasjonen og de fagansatte, og alle som arbeider i de ulike tjenestene. Samtidig er kommunen alle innbyggerne, frivilligheten og næringslivet. Bred involvering fra alle hold skaper tilhørighet og identitet til egne steder.

Kommuneorganisasjonen har samtidig en viktig rolle som tilrettelegger i dette arbeidet, ved å skape en kultur for utvikling og nyskaping i samspill mellom alle mulige aktører i samfunnet. Kommunen kan legge til rette for gode rom innovasjon og kreativitet som inviterer etablert næringsliv, gründere og investorer til dialog og samarbeid. Dette kan gi tilgang på nyttig kapital og kompetanse til utvikling. Videre samarbeid med frivilligheten skaper også inkluderende prosesser og nye muligheter. Samtidig har kommunen et ansvar for å ha god dialog med regionale og statlige myndigheter og samferdselsaktører som Nordland Fylkeskommune, Avinor og Statens Vegvesen, for å tilrettelegge for gode løsninger for transport og kommunikasjon, og for å øke etablering av statlige arbeidsplasser i regionen og kommunen. Media og SoMe kan også være nyttige samarbeidspartnere for formidling og samarbeid.

Videre mulige satsningsområder:

- Samarbeid, dialog og fellesskap
- Kommunen kan innta en aktiv rolle som støttespiller og bidragsyter for utvikling av ny, bærekraftig næring og ved ivaretagelse og videreutvikling av eksisterende næring, med mål om at lokalsamfunnene i Vågan skal oppleve stabil og god sysselsetting.
- Tilrettelegging av vekst gjennom gode rom for nyskaping og kreativitet
- Skape en kultur for utvikling og innovasjon